

Comparison of Romantic illustrations by Nizar Qabbani and Simin Behbahani Using Childrens Traits and Moods

Vahid Sabzeianpour ^{1*} | Abdol Reza Naderifar ² | Elham Rezaei ³

1. Corresponding Author, Professor, Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: v.sabzianpour@razi.ac.ir
2. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: a.Naderifar@razi.ac.ir
3. M. A. in Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: rezaei.el@stu.razi.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 04 March 2019
Received in revised form:
05 February 2022
Accepted: 23 February
2022

Keywords:
Romantic illustration,
child and childhood,
Nizar Qabbani,
Simin Behbahani.

ABSTRACT

Nizar Qabbani and Simin Behbahani are renowned as famous and stylish poets in Arabic and Persian literature. These two prominent poets have utilized the states and characteristics of children as a tool to express their feelings and emotions aligned with their tendency towards romantic style. As declared by Nizar, childhood is considered as the key feature of his personality and literary life and, accordingly, he has expressed the joys and sweet experiences of childhood in these poems. Furthermore, he never finds himself distinguished from the states of childhood. In opposition to that, Simin has spent a bitter childhood and this bitterness is reflected in his poems, although the childhood memories of two poets, one is sweet and the other is bitter, both of them are full of the characteristics and moods of children, such as love for play and mother. They have integrated features like innocence, beauty and tenderness, honesty and hopelessness, etc. for their romantic depictions. In this article, irrespective of the existing distinctions between the two poets in terms of their gender and nationality, childrens' moods and traits have been used by both as a vehicle to express their romantic feelings and emotions due to their shared human feelings.

Cite this article: Sabzianpour, V., Naderifar, A. R., Rezaei, E. (2024). Comparison of Romantic illustrations by Nizar Qabbani and Simin Behbahani Using Childrens Traits and Moods. *Research in Comparative Literature*, 14 (2), 49-74.

© The Author(s).

Publisher: Razi University

DOI: 10.22126/JCCL.2021.3778.1924

Extended Abstract

Introduction:

Nizar Qabbani and Simin Behbahani, the two dominant poets in the field of Arabic and Persian literature, have reflected diverse aspects of their personality and their society in their poems. It is through investigating the works of these two contemporary poets that the integration of the word child can be indicated. The child's world is filled with simplicity and, at the same time, happiness. Everything is new as the child gets surprised all the time in case he/she faces any new or unknown phenomenon. The child simply cries with the least amount of toys or sweetness and becomes happy when achieves his wish playing. He has a pure and bright heart and is free of sins, etc. The two afore-mentioned poets have created a masterful link between these attributes and childrens behavior with their intended meaning, especially romantic imagery. Nizar Qabbani has spent his childhood under the shadow of love and special attention of his parents and their boundless love. In his writings, he constantly remembers his childhood with happiness and goodness, and the world of his constant companion. He knows that the notion of childhood is an inseperable part of his life. On the other hand, Simin Behbahani's childhood was full of sadness and loneliness, the separation of her parents and her illness during her childhood, and some other factors alike has made remember her childhood bitterly which was like a swelling under her right ear. As announced; "Every single day, they put a bowl of black bitter gourd in front of me saying drink but my fever doesnt go away. Later that bitterness became one of my contemporaries." Despite this, Simin remembers her childhood purely. The nature of childhood is so prominent for her that it is repeated throughout her poetry in multiple scenes.

Method:

This research, intergrating an analytical-descriptive and library approaches alongside surveying, has conducted a comparative study of the common themes of the word "child" and its moods for romantic depictions in the poems written by two poets. This comparison between the poems of Nizar Qabbani and Simin Behbahani is a step towards comparative literature, which is presented in the form of American comparative literature.

Results and Discussion:

A child's world is a beautiful world filled with joy and happiness. The child does not worry about his past and future, he experiences life in the present and enjoys simple and small things and feels satisfied with the life he has. He/she does not find life bitter unlike adults and may be very happy with a simple event and never considers it impossible to fulfill his wishes. A child's life is full of happiness and the joys of pure childhood. In a child's life, everything is beautiful like a story. The child's relationship with gaming has stopped the human mind from making a distinction between these two words (child and game). Due to their kind heart and gentle spirit, children have a fragile and weak spirit against evil and ugliness. They possess a pure and bright heart and are innocent. They are never found to carry unpleasant characteristics such as stubbornness and anger. Making excuses and crying is frequently observed in them which is

considered necessary for childhood. The word "child" and its states and attributes are frequently noticed in the poetry of Nizar Qabbani and Simin Behbahani. In their poems, both poets used the word child and its attributes and states to express their romances and, furthermore, the attributes and states of the lover and the beloved. Nizar Qabbani is more successful in creating an emotional atmosphere and expressing romantic images, using the moods and attributes of a child, rather than Simin Behbahani. After reading the poems of these two prominent poets, the reader can learn about many boundaries and angles of private life and personal relationships between the poet and his family members and some of the bitter and sweet currents of their lives. Both poets have mentioned their private lives and their families in many cases, and by putting them together, a clear picture of their personal lives can be obtained.

Conclusion:

As presented by the current research, the role of child in the poetry of two prominent contemporary poets, Nizar Qabbani (the Syrian poet) and Simin Behbahani (the Iranian poet) has been taken into account. From different angles, they have used childrens' moods and traits as a tool to express their romantic imagery and purposes alike. Nizar Qabbani and Simin Behbahani had experienced two distinct childhood periods. The bitterness of Simin's childhood and the sweetness of Nizar's childhood are clearly reflected in their poems. Even though these two poets are of opposing genders, nationalities, and cultures, both of them carry shared understanding of childrens' moods and characteristics, and they use many of these characteristics in the form of similes and allegories to depict their romantic moods in the post-modern era. They have been working since childhood. This comparison of the good qualities of children shows that the sweetness of Nizar's childhood has made him remember it throughout his life and refers to these these unforgettable and everlasting images in his poems much more than Simin. Considering this comparison in the form of American comparative school, it can be demonstrated that people have common feelings and human emotions despite their apparent differences. Sense, emotion, and precision in the poems of Nizar Qabbani and Simin Behbahani have created romantic images using the attributes and moods of children. By examining and comparing the poems of the two poets, we find that nizar's romantic depictions using the moods and attributes of children are more clear than simin's poetry. Furthermore, the examination of the poems by these poets in this context shows that Nizar's poetry, due to the positive view of childhood, is better than that of Simin's and also in the creation and expression of romantic images, using childrens attributes and moods. This is a proof of Nizar's artistry and high precision in creating emotional images. In the meantime, Nizar's romantic depictions are more expressive and clear by using children's moods and characteristics, and use these moods and characteristics to express the characteristics of love or the moods and characteristics of the lover and the beloved. Simin, similar to Nizar, has made use of the notion of child and the moods and attributes of children to express love, the notions of the lover and the beloved.

مقایسه تصویرسازی عاشقانه نزار قبانی و سیمین بهبهانی با استفاده از صفات و حالات کودکان

وحید سبزیان پور^{۱*} | عبدالرضا نادری فر^۲ | الهام رضایی^۳

۱. نویسنده مسئول، استاد گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه ایران. رایانامه: v.sabzianpour@razi.ac.ir
۲. استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه ایران. رایانامه: a.Naderifar@razi.ac.ir
۳. کارشناس ارشد زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه ایران. رایانامه: rezaei.el@stu.razi.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نزار قبانی و سیمین بهبهانی، از شاعران پر آوازه و صاحب سبک در ادب عربی و فارسی هستند. این دو شاعر برجسته به سبب گرایش به سبک رمانتیک از حالات و صفات کودکان به عنوان ابزاری برای بیان احساسات و عواطف خود بهره برده‌اند. نزار کودکی را کلید شخصیت و زندگی ادبی خود می‌داند و در اشعارش شادی‌ها و تجربه‌های شیرین کودکی را بیان می‌کند، و هرگز خود را جدای از حالات کودکی نمی‌بیند. اما سیمین دوران کودکی تلخی را سپری نموده و این تلخی‌ها در اشعارش انعکاس یافته است، با آنکه خاطرات کودکی دو شاعر، یکی شیرین و دیگری تلخ است هر دو با هنرمندی تمام از صفات و حالات کودکان چون عشق به بازی، عشق به مادر، معصومیت، زیبایی و لطافت، صداقت و بی‌ریایی و... برای تصویرسازی‌های عاشقانه خود استفاده کرده‌اند. در این مقاله نشان داده‌ایم که با وجود تفاوت‌های بسیار این دو شاعر از جهت جنسیت و ملیت، به سبب احساسات مشترک انسانی، حالات و صفات کودکان را محملی جهت بیان احساسات و عواطف عاشقانه خود قرار داده‌اند.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۱۱/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۴

واژه‌های کلیدی:

تصویرسازی عاشقانه، کودک و کودکی، نزار قبانی، سیمین بهبهانی.

استناد: سبزیان پور، وحید؛ نادری فر، عبدالرضا؛ رضایی، الهام (۱۴۰۳). مقایسه تصویرسازی عاشقانه نزار قبانی و سیمین بهبهانی با استفاده از صفات و حالات کودکان. کوش نامه ادبیات تطبیقی، ۱۴ (۲)، ۴۹-۷۴.

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه رازی

DOI: 10.22126/JCCL.2021.3778.1924

۱. پیشگفتار

۱-۱. تعریف موضوع

نزار قبانی^(۱) و سیمین بهبهانی^(۲)، دو شاعر توانمند در عرصه ادب عربی و فارسی جلوه‌های شفاف، از ابعاد شخصیت خویش و جامعه‌ای را که در آن زندگی کرده‌اند در اشعار خود منعکس نموده‌اند. با مطالعه آثار این دو شاعر معاصر در می‌یابیم که هر دو از واژه کودک در جای جای اشعارشان، بهره برده‌اند. دنیای کودک، دنیایی ساده و شاد است، همه چیز برای کودک تازگی دارد، اینکه کودک در برابر هر پدیده جدید یا ناشناخته، «شگفت زده» می‌شود، به سادگی «می‌گرید»، با کمترین اسباب‌بازی و یا شیرینی «خوشحال می‌شود» و «به آرزوی خود می‌رسد»، «بازی برای او یک آرزوی شیرین» است، دارای قلبی پاک و نورانی و معصوم از گناه است و... دو شاعر مورد نظر، پیوند استادانه‌ای میان این اوصاف و رفتارهای کودکان با معنای مورد نظرشان بویژه تصویرسازی‌های عاشقانه ایجاد کرده‌اند. نزار قبانی، کودکی را در زیر سایه محبت و توجه خاص پدر و مادر و عشق بیکران آن دو سپری نموده و پیوسته در نوشته‌هایش از دوران کودکی خود به شادی و نیکی یاد می‌کند و کودکی و دنیای کودکی را، همراه همیشگی خود می‌داند و اینکه کودکی هیچگاه از او جدایی ندارد:

ولقد سافرتُ كثيراً بعدَ ذلك، وابتعدتُ عن دمشقٍ مُوظفاً فی السِّلک الدبْلوماسی نحوَ عشرينَ عاماً و تعلّمتُ لغاتٍ کثیرةً أُخری، إلاّ أن أبجدیتی الدمشقیة ظلتُ متمسکةً بأصابعی، و حنجرتی، و ثیابی. و ظللتُ ذلک الطفلَ الذی یحملُ فی حقیته کلّ ما فی أحواضِ دمشق، من نعناع، و فلّ، ووردِ بلدی... إلى کَلِّ فنادقِ العالمِ التی دخلتُها... حملتُ معی دمشق، و نمتُ معها علی سریرِ واحدٍ (قبانی، ۲۰۰۰: ۳۶)

(ترجمه: پس از آن مسافرت بسیاری کردم و حدود بیست سال در مأموریت‌های سیاسی از دمشق دور افتادم و زبان‌های متعدد دیگری آموختم اما الفبای دمشقیم چسبیده به انگشتان و گلو و جامه‌هایم باقی مانده همان کودکی ماندم که آنچه در باغچه‌های دمشق، از نعناع و نیلوفر و نسترن بود هنوزم در کیف دستی خود دارم... در هر مهمان‌خانه جهان که وارد شدم... دمشق را با خود بردم و با او بر روی یک تخت خوابیدم.)

در مقابل، کودکی سیمین بهبهانی سرشار از غم و تنهایی بوده است، جدایی پدر و مادرش و بیماری او در دوران کودکی و... سبب گردیده تا از دوران کودکی به تلخی یاد کند: «در زیر گوش راستم تورمی پدید آمده بود، هر روز کاسه‌یی تلخابه سیاه برابرم می‌گذاشتند که: «بنوش!» اما تبم نمی‌برید بعدها آن تلخی گله از همروزگارم شد و در این بیت نشست: **همچو برگ بید و بیخ کاسنی تلخند، لیک / تلخشان بیرون نکرد آسیب تب از پیکرم.** سرانجام، پزشک با نیشتر دمل را شکافت. روزهای پیاپی، تکه‌یی تنزیف را با محلولی می‌آغشت و بیرحمانه در جای نیشتر فرو می‌کرد،

تا زخم بهبود یافت. (برق نیشتر هنوز پیش چشم نشسته است، همچنان که اثر آن در زیر گوشم) پزشک فریادهای کودکانه‌ام را به «کولی‌گری» تعبیر می‌کرد و به مادرم می‌گفت: «این دختر انتقام تو را از زمانه خواهد گرفت!» «کولی‌گری» ام به صورت «کولی‌واره»ها در آمد و «انتقام» به این بیت بدل شد: **گر بسوزند استخوانم در نیستان همچو نی / گوید: «از ایشان گذشتم» ناله خاکسترم.** (بهبهانی، ۱۳۶۹: ۱۲-۱۳)

۲-۱. ضرورت، اهمیت و هدف

بررسی تطبیقی میان دو ادب فارسی و عربی که ارتباط دیرینه‌ای با هم دارند سبب شناخت و درک بهتر دغدغه‌های مشترک و تأثیرات دو فرهنگ از هم می‌گردد، نظر به اینکه این پژوهش در حیطه ادبیات تطبیقی صورت می‌گیرد، آشنایی با مفاهیم و مضامین اصلی نزار و بهبهانی از یک سو به درک دقیق‌تر افکار و نوع جهان بینی دو شاعر و از سوی دیگر به شناخت هر چه بیشتر فرهنگ دمشق و تطبیق آن با فرهنگ ایران کمک خواهد کرد. همچنین این پژوهش گامی مفید برای گسترش ادبیات تطبیقی به عنوان رویکردی مهم با مطالعات ادبی و معرفی دیدگاه‌ها و اندیشه‌ها و ترسیم توانایی‌های دو شاعر در بیان مضامین مشترک است. بنابراین، هدف از نوشتار حاضر این است که مشخص شود، چگونه این دو شاعر برجسته و تأثیرگذار در ادب عربی و پارسی، از حالات و ویژگی‌های کودکان در خلق تصاویر عاشقانه خود بهره برده‌اند.

۳-۱. پرسش‌های پژوهش

با توجه به آگاهی این دو شاعر نسبت به رفتار و اوصاف کودکان و تفاوت تجربه دوران کودکی آنان، این پژوهش در پی پاسخ‌گویی به این پرسش است که:

- دیدگاه دو شاعر به کودک و دوران کودکی، به چه شکلی در اشعارشان انعکاس یافته است؟
- چگونه دو شاعر برای بیان افکار و احساسات عاشقانه خویش از حالات و صفات کودکان بهره برده‌اند؟

۴-۱. پیشینه پژوهش

مقالات و پژوهش‌های مختلفی درباره این دو شاعر معاصر انجام شده است. برخی از مقالات که از زوایای ادبی، شخصیت و شعر این دو سراینده معاصر عربی و فارسی را مورد بررسی قرار داده‌اند، به قرار زیر است.

محسنی نیا و یزدان نژاد (۱۳۸۸) با بررسی تطبیقی شباهت‌ها و تفاوت‌های آثار دو شاعر متجدد و نوخواه «قبنی و شاملو» تعریف نوینی را در رابطه با مفهوم «زن و زنانگی» در آثار هر دو شاعر به دست آورده‌اند. در واقع پرداختن هر دو شاعر به عنصر زن و مضامین شعری آن مهم‌ترین بحث این مقاله است. طاهری نیا و کولیوند و طهماسبی (۱۳۸۸) در این مقاله به بررسی این مسأله می‌پردازند که عشق یکی از مضامین اصلی شعرِ قبنی و مصدق است و معشوق در اشعار دو شاعر، معشوقی جسمانی و زمینی است. رزمجو و مقدم متقی (۱۳۹۲) در این مقاله نویسندگان با تکیه بر دیوان نزار قبنی تلاش نموده‌اند تا سیمای کودک و نوجوان فلسطینی را که به عنوان ستون شعر انتفاضه و نقطه عطف امیدواری و ستیزه‌جویی در شعر فلسطین به شمار می‌رود از زوایای مختلف، مورد بحث و بررسی قرار دهند. عاملی رضایی (۱۳۸۹) در این مقاله سبک شعری سیمین بهبهانی را واقع‌گرا می‌داند و سرچشمه اکثر اشعار سیمین را واقعیات پیرامون وی دانسته و اینکه، سیمین در بیشتر سروده‌هایش حس زنانه و عاطفه مادرانه خود را حفظ نموده است. حسن‌لی و حیدری (۱۳۸۵) در این مقاله نشان می‌دهند که چگونه عناصر زندگی امروز توانسته است در متن غزل‌های نوین سیمین راه یابد.

همان‌گونه که از عنوان و متن پژوهش‌های بالا مشخص گردید، تصویرسازی عاشقانه در اشعار نزار قبنی و سیمین بهبهانی با استفاده از صفات و حالات کودکان تاکنون مورد تأمل قرار نگرفته است.

۵-۱. روش پژوهش و چارچوب نظری

این پژوهش که از روش تحلیلی - توصیفی و کتابخانه‌ای و همچنین فیش‌برداری استفاده شده است به بررسی تطبیقی مضامین مشترک واژه کودک و حالات آن، برای تصویرسازی‌های عاشقانه در شعر دو شاعر پرداخته است. این مقایسه بین اشعار نزار قبنی و سیمین بهبهانی گامی در جهت ادبیات تطبیقی است که در قالب ادب تطبیقی آمریکایی^(۳) قرار دارد.

۲. پردازش تحلیلی موضوع

۱-۲. رمانتیسم و خاطرات کودکی

از ویژگی‌های مکتب رمانتیسم، گرایش به اشعار غنایی، غلیان احساس و عاطفه و شوق به دوران کودکی و خاطرات آن است. «دوره رمانتیسم، در بهترین جلوه‌اش، همان است که در فاصله جنگ بین‌المللی اول و دوم دیده می‌شود. از خصایص رمانتیسم این است که تعارض میان شکل و محتوی از میان رفته یا تقریباً چنین می‌نماید. دیگر این که نمونه عالی شعر، غنایی سرایی است و فرمانروایی

عواطف و احساسات شخصی، و این احساسات شبیه است به آنچه در شعر رمانتیک اروپایی دیده می‌شود. اندوه است و شوق مبهم و تمایل به معصومیت دوران کودکی و آرزوهای دست نیافتنی و عواطف متافیزیکی و حیرت و رازها و بسیار چیزهای ناشناخته، خواه در ذات و درون شاعر و خواه در مظاهر پیچیده طبیعت. این وضع و این گرایشهای عاطفی، بعضی مستقیم و بعضی غیر مستقیم، تأثیرپذیری از شعر رمانتیک اروپاست.» (شفیعی کدکنی، ۱۳۸۷: ۸۲-۸۳)

با بررسی اشعار نزار و سیمین، می‌توان آن دو را در زمره شاعران رمانتیک قرار داد چرا که اکثر مؤلفه‌های رمانتیسم نوستالژی^(۴)، یاد معشوق و دوران کودکی، اساطیر، فمینیسم، همدلی با طبیعت، سادگی، اروتیسم^(۵)، شور انقلابی (ستیز با استبداد، آرمان‌گرایی، آزادی) در شعر هر دو شاعر وجود دارد، هر دو خسته و دلزده برای فرار از غم و اندوه به دژ مستحکم خاطرات گذشته پناه می‌برند، خاطراتی که گاه به موضوعات عشق و گاهی به ایام کودکی مربوط می‌شود. نزار و بهبهانی نیز همانند رمانتیک‌ها نوستالژی به ایام کودکی و خاطرات آن دوران دارند. «دوره پیش رمانتیسم و ادبیات دوران رمانتیسم، کودک و پاکی‌های او را عزیز می‌دارند و خاطرات و یادهای کودکی برای شاعران و نویسندگان تداعی می‌شود.» (جعفری جزی، ۱۳۷۸: ۹۱) اولیور لیمان در کتاب خود با عنوان زیبایی شناسی اسلامی به مطالعه و بررسی ادبیات اسلامی، شعر عرب و فارسی پرداخته است، او نزار قبانی را اینگونه معرفی می‌کند، شاعری که با روح ملت خود یکی است خود را تنها در حوزه شعری محدود نکرده، بلکه او را غزل سرایی نامی می‌داند که در آثارش تکیه بر رمانتیک دارد. برای اطلاع بیشتر از تأثیر سبک رمانتیسم در اشعار نزار (نک: لیمن و اردوبازارچی، ۱۳۹۰: ۴۵) بهفر میری با بررسی آثار سیمین بهبهانی و نخستین مجموعه شعری او «جای پا» بدین نتیجه رسیده است که شعر سیمین از گونه‌ای انسان‌گرایی با رمانتیسمی سطحی که برون‌گرا و درونی نشده، برخوردار است. برای اطلاع بیشتر از تأثیر سبک رمانتیسم در اشعار سیمین (نک: میری، بی‌تا: ۸۰)

۲-۲. نوستالژی: یاد دوران کودکی

یکی از مؤلفه‌های رمانتیسم «نوستالژی فردی، بازگشت به کودکی و یادآوری خاطرات خوش آن روزگار» است، که یادآوری خاطرات کودکی، برای هر شخصی، پیوسته حسرت و دل‌تنگی و اشتیاق مفرط، برای بازگشت به آن دوران را به همراه دارد. نزار و سیمین به عنوان جزیی از مکتب رمانتیسم، بخشی از مضمون شعر خود را به اندیشه‌های نوستالژی فردی، بازگشت به کودکی و یا آن دوران، اختصاص داده‌اند. رابرت سه‌یر و میشل لووی در کتاب خود رمانتیسم و تفکر اجتماعی، بدین طریق

ارتباط ناگسستنی، شاعر رمانتیسیم و دوران کودکی را ترسیم می‌کند، «شاعر دل‌خسته از زندگی، همواره به عصر طلایی خود می‌نگرد و در خاطراتش، کودکی و خردسالی خویش را مرور می‌کند. از نظر «فردریش ویلهلم هگل» فیلسوف آلمانی، دوره کودکی، دوره‌ای پهلوانی، عشق و افسانه‌ی پریان است که شاعر رمانتیک، به آن توجه ویژه داشته و با حسرت از آن یاد می‌کند.» (سه‌یر و لووی، ۱۳۸۳: ۱۳۲)

۱-۲-۲. نقش خاطرات کودکی در ذوق شاعرانه نزار

نزار شاعری را که کودکی او را گرفته‌اند تهی و خالی می‌داند:

مَنْ هُوَ الشَّاعِرُ إِنْ هُمْ أَخَذُوا مِنْهُ الطُّفُولَةَ؟ (قبانی، ۱۹۹۴: ۱۲۵-۱۲۶)

(ترجمه: از شاعر چه می‌ماند اگر کودکی‌اش را از او بگیرند؟)

همچنین کودکی را یکی از سه کلید شعر خود می‌داند:

«مفاتیح شعری ثلاثة: الطفولة، والثورة، والجنون. وبالطفولة أعني كل ما ههنا و مكاشفة و تلقائية. فالطفل و

الشاعر هما السحاران الوحيدان القادران على تحويل الكون إلى كرة بنفسجية معدومة الوزن...» (قبانی، ۲۰۰۰: ۸۵)

(ترجمه: کلیدهای شعرم سه تا است: کودکی، دگرگونی و جنون، منظورم از کودکی هر چه بی‌گناهی و کشف و غیر ارادی، عمدی است کودک و شاعر، تنها دو ساحری هستند که به تبدیل جهان به کره‌ای بنفش و بی‌وزن قادرند.)

همچنین تأثیر خاطرات کودکی، خانه، حوض، درخت، یاسمن، موزائیک و... را در اشعار خود

مانند تأثیر غرناطه و قرطبه و اشبلیه در شعر اندلس می‌داند:

«طُفُولَتِي قَضَيْتُهَا... تَرَكَ بِصَمَاتِهِ وَاضِحَةً عَلَيَّ شِعْرِي. تَمَامًا كَمَا تَرَكَتْ غَرْنَاطَةُ وَ قَرْطَبَةُ وَ إِشْبِيلِيَّةُ بِصَمَاتِهَا عَلَيَّ

الشعر الأندلسي» (قبانی، ۲۰۰۰: ۳۴-۳۵)

(ترجمه: داستان کودکی... اثرش را آشکارا بر شعر من بجا نهاد، عیناً همان گونه که غرناطه و قرطبه و

اشبیلیه در شعر اندلسی تأثیر کردند.)

...الطفولة هي المفتاح إلى شخصيتي.... (قبانی، ۲۰۰۰: ۱۵۵-۱۵۷)

(ترجمه: کودکی کلید شخصیت و زندگی ادبی من است.)

۲-۲-۲. انعکاس دوران کودکی در اشعار دو شاعر

۱-۲-۲-۲. نزار و خاطرات کودک

نزار دوران کودکی خود را دوران شادی و مسرت می‌داند، در جستجوی آنست و آن را شیرین می‌داند:

۱-۱-۲-۲-۲. جستجوی کودکی

شاعر پس از آنکه عشقی در شهر نمی‌بیند خسته و دلزده، به دنبال کودکی خود می‌گردد زیرا دوران کودکی را، دوران عشق و محبت می‌داند:

نادیث فاطمة... اِنِّیْ لِأَبْحَثُ عَنِ سَمَاءِ طِفْلُوْنِیْ / وَ أَعُوذُ مَهْزُومًا / فَأَیْنَ هِیَ السَّمَاءُ؟ (قبانی، ۱۹۹۱: ۱۷۸)
(ترجمه: فاطمه را صدا زدم... در جستجوی آسمان کودکی‌ام هستم / و شکست خورده باز می‌گردم / پس آن آسمان کجاست؟)

۲-۱-۲-۲-۲. شیرینی کودکی

نزار شیرینی لبان محبوب را به شیرینی کتاب‌ها و خاطرات کودکی تشبیه می‌کند:
... وَ أَصْبَحْتَ أَنْتِ النَّخِیْلُ / وَ أَصْبَحْتُ أَقْرَأُ فِی شَفْتِیْکِ کِتَابَ الطِّفْلُوْلَةِ وَ الذِّکْرِیَاتِ (قبانی، ۱۹۹۱: ۱۴۰)
(ترجمه: ... تو نخلستانم شده‌ای / اکنون بر لبان تو می‌خوانم / کتاب کودکی را / کتاب خاطره‌ها را.)

۲-۲-۲-۲. سیمین و خاطرات کودکی

۱-۲-۲-۲-۲. شیرینی کودکی

سیمین نوستالژی شیرین به دوران پر از پاکی و صداقت و بی‌ریایی کودکی دارد و با دیدن معشوق خود، کودکی و صفا و بی‌ریایی‌اش در او زنده می‌شود:

دیدمت باز در گذرگاهی / از پی سال‌های جدایی‌ها / کودکی باز زنده شد در من / آن صفاها و بی‌ریایی‌ها (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۲۲۶)

۲-۲-۳. نگاه دو شاعر به دوران کودکی

۱-۲-۳-۲. دیدگاه نزار به کودکی

نزار دوران کودکی خود را دوران شادی و مسرت می‌داند، با حسرت و دلتنگی از آن سخن می‌گوید، آن را به کبوتر، گنجشک، ساز و آواز و موسیقی، گل یاسمن و... تشبیه می‌کند و احساس زلال و دلنشین کودکی را برای تصویرسازی از عشق و وطن به کار می‌گیرد:

۱-۱. عشق نزار به کودکی خود بی‌نظیر است، عشق به پدر و مادر، خانه، محله، شهر، میدان و... از همه این‌ها با حسرت تمام و با تکرار «این کجاست» استفاده می‌کند و در نهایت همگی را به یک بچه زیبا تشبیه می‌کند که به مویش آویزان شده و مهر و محبتش را در پای او ریخته است:

... و این طفولتی فیه / أُجْرَجُ ذیلِ قَطْنِهِ / و أَكَلُ مِنْ عَرِيشَتِهِ / و أَقْطَفُ مِنْ (بنفشاه) دمشق. دمشق / یا شعراً / علی حدقاتِ أَعْيُننا كِتَبناهُ / و یا طفلاً جَميلاً / مِنْ صَفائِرِهِ صلبناهُ / جَثونا عِنْدَ رُكْبَتِهِ / و ذُبنا فِي مَحَبَّتِهِ / ... (قبانی، ۱۹۸۳: ۵۳۳-۵۳۴)

(ترجمه: ... و کودکی هایم کجاست؟ تا دم گربه اش را بکشم / و از انگورش بخورم / و از بنفشه هایش بچینم / دمشق، دمشق / ای شعری که بر چشمان خود نوشته ایم / ای کودک زیبایی که از گیسوانش آویختیم / در مقابلش زانو زدیم / و در مهرش ذوب شدیم ...)

۱-۲. نزار کودکی را چون کبوتری می داند که پرواز کرده است:

أَجْبِكِ جِدًّا و ... أَعْرِفُ أَنَّ حَمَامَ الطَّفُولَةِ طَارَ بَعِيداً (قبانی، ۱۳۸۲: ۲۹۴)

(ترجمه: تو را بسیار دوست دارم ... می دانم کبوتر کودکی تا به دور دست پرواز کرده است...)

۱-۳. دوران کودکی را دنیای زیبای موسیقی می پندارد:

... يَبْسُتُ شِرايِئِنُ القَصِيدَةِ / وَاَنْتَهَى عَصْرُ الرِّبَابَةِ^(۶) / و الصَّبَابَةِ / وَاَنْتَهَى العَمْرُ الجَمِيلِ (قبانی، ۱۹۹۸: ۲۱)

(ترجمه: شاه رگهای شعر خشک شد / دوره ی رباب و کودکی به پایان رسید و عمر زیبا پایان یافت.)

۱-۴. نزار از یاسمن های سپید برای یادآوری دوران کودکی کمک می گیرد و با حسرت از گذشت کودکی سخن می گوید:

رَحْلُ القَطَارِ رَحْلُ القَطَارِ / و لَيْسَ يُمَكِّننا الذَّهَابَ إِلى الطَّفُولَةِ / و إِلى بِياضِ الياسمينِ (قبانی، ۱۳۹۳: ۱۰۲)

(ترجمه: قطار رفت / قطار رفت / بازگشت به روزگار کودکی / بازگشت تا سپیدی یاسمن / امکان پذیر

نیست.)

۱-۵. زمانی که دچار یأس و حرمان می شود و همه چیز را از دست می دهد از جمله محبوب خود را، همگی را به گنجشک کودکی تشبیه می کند که از دست بچه ای عاشق، فرار کرده است:

لَمْ يَبْقَ شَيْءٌ فِي يَدِي / هَرَبَتْ عَصافِيرُ الطَّفُولَةِ مِنْ يَدِي / هَرَبَتْ حَبِيبَاتِي / وَ ذَاكِرَتِي / وَ أَقْلَامِي / وَ أَوْراقِي / وَ أَقْفِرَتِ

الشَّوَاطِئُ وَ الحَقُولُ (قبانی، ۱۹۹۸: ۲۳)

(ترجمه: چیزی در دستم باقی نمانده / گنجشک های کودکی از دستم فرار کردند / عزیزانم گریختند / و

حافظه ام / قلم هایم / و برگه هایم / همه از دست رفتند / ساحل ها و کشتزارهای سبز، خالی شدند.)

۱-۶. اعتراض نزار به غربت و زندگی در آمریکا این است که او را از خاطرات کودکی جدا کرده است:

مَنْ أَنَا فِي أَمْرِيكَ؟ ... نَشَلُوا ذَاكِرْتِي مِنِّي وَ ... نَشَلُوا حَرِيَّتِي مِنِّي وَ فِرْشَاتِي وَ أَلْوَانِي وَ أَلْعَابَ الطِّفْلِ ... (قبانی، ۱۹۹۴: ۱۲۵-۱۲۶)

(ترجمه: من که هستم در امریکا؟... رویاهای شیرینم، آزادیم، قلم نقاشی‌ام، رنگ‌هایم، اسباب‌بازی‌های کودکی‌ام، همه را به تاراج بردند.)

۱-۷. در جایی دیگر هزاران سلام بر خانه‌ای می‌کند که در دوران کودکی او را از عشق و مهربانی سیراب کرده است نزار به همه چیز دوران کودکی خود سلام می‌کند زیرا از همه آن‌ها خاطره خوش دارد:

سَلَامَاتٌ سَلَامَاتٌ/ إِلَى بَيْتِ سَقَانَا الْحَبِّ وَ الرَّحْمَةِ/ إِلَى أَزْهَارِكِ الْبَيْضَاءِ/ فَرْحَةٌ (ساحة النجمة) / إِلَى تَخْتِي، إِلَى كُنْبِي/ إِلَى أَطْفَالِ حَارْتِنَا/ وَ حَيْطَانِ مَلَانَاها بِقَوْضِي مِنْ كِتَابَتِنَا/ إِلَى قَطَطِ كَسُولَاتِ/ تَأْمٌ عَلَى مَشَارِقِنَا/ وَ لَيْلِكَةِ مَعْرِشَةِ عَلَى شَبَاكِ جَارَتِنَا (قبانی، ۱۹۸۳: ۵۳۲)

(ترجمه: سلام / سلام / به خانه‌ای که ما را از عشق و مهر سیراب کرد / به گل‌های سپیدت و / شادی میدان نجمه / به تختم / به کتاب‌هایم / به بچه‌های محله‌مان / و دیوارهایی که ما خط خطی می‌کردیم / به گربه‌های تنبلی که در ایوان می‌خوابیدند / به یاس شکوفا بر پنجره همسایه‌مان.)

۲-۳-۲. دیدگاه سیمین به کودکی

سیمین با نگاه به کودکی چیزی جز غم و اندوه نمی‌بیند، نه تنها غم و اندوه که بغض و کینه نسبت به حوادث کودکی است، این خاطرات را چون آتش در زیر خاکستر می‌داند و در ترسیم این دوران از الفاظی چون خنجر، زهر، کینه، خشم، قهر، مار، بغض، کینه، سرد، بی‌رحم، ویرانه‌ای ز کینه و خشم و... استفاده می‌کند. سبب این همه درد و سیاهی و زخم را ناسازگاری پدر و مادری می‌داند که پیوند سست آن‌ها پاره شد و موجب سرگردانی و آوارگی سیمین گردید.

۱-۲. شعر سیمین نمایانگر غم‌های درونی اوست که کام خود را تلخ و بغض و کینه را در وجود خود لبریز می‌بیند و از ناسازگاری پدر و مادر و رنج نهانی خود و کودکی از دست رفته، به تلخی سخن می‌گوید: «اما گفتم که زاده شدم در خانه بزرگ پدر بزرگ؛ چون پیش از زادنم، مادرم همسر خود را به اشتغال‌تاش وا گذاشته و به خانه پدری بازگشته بود.» (بهبهانی، ۱۳۶۹: ۹)

همنفس، همنفس، مشو نزدیک / خنجرم، آبداده از زهرم / اندکی دورتر! که سر تا پا / کینه‌ام، خشم سرکشم، قهرم / لب منه بر لبم! که همچون مار / نیش در کام خود نهان دارم / گره بغض و کینه‌یی خاموش / پشت این خنده در دهان دارم / سینه بر سینه‌ام منه! که در آن / آتشی هست زیر خاکستر / ترسم

آتش به جانم اندازم / سوزمت پای تا به سر یکسر / مهربانی امید داری و، من / سرد و بی رحم همچو شمشیرم / مار زخمین به ضربت سنگم / ببر خونین ز ناوک تیرم / یادها دارم از گذشته خویش / یادهایی که قلب سرد مرا / کرده ویرانه‌یی ز کینه و خشم / که نهان کرده داغ و درد مرا / یاد دارم ز راه و رسم کهن / که دو ناسازا به هم پیوست / من شدم یادگار این پیوند / لیک چون رشته سست بود، گسست / خیرگی‌های مادر و پدرم / آن دو را فتنه در سرا افکند / کودکی بوم و مرا ناچار / گاه از این، گاه از آن، جدا افکند / کینه‌ها خفته‌گونه‌گونه بسی / در دل رنجیده‌ی سردم / گاه از بهر نامرادی خویش / گاه پی دوستان همدردم / کودکی هر چه بود زود گذشت / دیده‌ام باز شد به محنت خلق / دست شستم ز خویش و خاطر من / شد نهانخانه‌ی محبت خلق / دیدم آن رنج‌ها که ملت من / می‌کشد روز و شب ز دشمن خویش / دیدم آن نخوت و غرور عجیب / که نیارد فرود، گردن خویش / دیدم آن قهرمان که چندین بار / زیر بار شکنجه رفت از هوش / لیک آرام و شادمان، جان داد / مهر نگشوده از لب خاموش. (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۲۹-۳۰)

۲-۲. دوران کودکی سیمین همزمان با جنگ جهانی، ناآرامی و ناامنی بوده است. خاطرات کودکی او قرین استخوان پدر و گور مادر است:

ما نمی‌خواستیم جنگ و ستیز / خواست، اهریمن و دریغا هست / لانه‌ی اهرمن نشاید داشت / خانه تا جلوه‌گاه مزدا هست / «آشنا» پوستین و پوست بکند / شرف اما هنوز با ما هست / آشنا را به غیر نفروشیم / عقلمان راهبر به سودا هست / نزل بیگانگان نشاید کرد / گر چه در خانه، خوان یغما هست / نام ایران بود شناسه‌ی من / این چنینم جهان، شناسا هست / زنده و مرده‌ام بدین خاک است / غیر از اینم کجا پذیرا هست؟ / استخوان پدر نهان این جاست / تن مادر، به گور، تنها هست / خانه‌ی طفلیم، دبستانم / یادگاران خاطر آرا هست. (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۶۱۵)

۲-۳. سنگ صبور که نماد شنیدن دردها و ناکامی‌هاست در خاطرات کودکی سیمین نقش برجسته‌ای دارد:

امشب به لوح خاطر مغشوشم / یادی از آن گذشته دور آید / از قصه‌های دایه به یاد من / افسانه‌یی ز سنگ صبور آید. (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۱۲۵)

تلخی خاطرات، اختلاف پدر و مادر و سایه‌شوم جنگ در دوران کودکی سیمین آن قدر زیاد است که رنج و درد آن را از هشت ماهگی تا واپسین لحظه‌های عمر حس می‌کند: «اما چه جست و

جوگر نادانی بودم من که دو باله رفته بودم و تکه صابونی جسته و به دهان گذاشته و نخستین تلخی زندگی جنینی دوباره خود را چشیده بودم. شاید باور ندارید که کودک هشت ماهه چیزی را به خاطر سپرده باشد؛ من، اما، هنوز این تلخی را، در دهانی که سالیانیست دندان‌های شیری را نو کرده و دندان‌های همیشگی را نیز بارها و بارها به ابزار بیرحم دندان‌ساز سپرده است، حس می‌کنم شاید چشیدن مکرر تلخی‌ها چنان مداوم و ناگسسته بوده‌اند که ادامه همان تلخی نخستین می‌نمایند. چنین است و باور دارم.» (بهبهانی، ۱۳۶۹: ۱۰)

۲-۳. نقش صفات و حالات کودکان در تصویرسازی‌های عاشقانه دو شاعر

دنیای کودک، دنیایی زیبا و مملو از لذت و شادی است. کودک، نگران گذشته و آینده خود نیست، در زمان حال زندگی را تجربه می‌کند، کودک از چیزهای ساده و کوچک لذت می‌برد و در زندگی شاد است و از زندگی که دارد راضی است و زندگی را برخلاف بزرگان تلخ نمی‌داند و ممکن است از یک اتفاق ساده بسیار خوشحال شود و هیچگاه برآورده شدن آرزوهای خود را غیر ممکن نمی‌داند. زندگی کودک سرشار از خوشبختی و لذت‌های کودکانه است در زندگی کودک همه چیز زیبا مانند قصه‌ها است، کودک غرق در شگفتی است کودک را می‌توان استاد لذت بردن از لحظه‌های زندگی و هر آنچه پیرامون اوست دانست عشق و علاقه کودک به بازی سبب گردیده که ذهن آدمی هیچگاه تفکیکی برای این دو واژه یعنی «کودک» و «بازی» قائل نشود. کودکان به واسطه قلب مهربان و روح لطیف، در مقابل بدی‌ها و زشتی‌ها روحیه شکننده و ضعیفی دارند، آنان دارای قلبی پاک و نورانی و معصوم از گناه‌اند، و برخی ویژگی‌های ناپسند نیز چون لجباجت و قهر، بی‌قراری و بهانه‌گیری، گریه و... در آن‌ها دیده می‌شود که لازمه دوران کودکی است.

واژه کودک و صفات آن در شعر نزار قبانی و سیمین بهبهانی دارای بسامد بالایی است، دو شاعر در اشعار خود، از واژه کودک و اوصاف و حالات آن برای بیان عاشقانه‌های خویش و اوصاف و حالات عاشق و معشوق در عشق استفاده کرده‌اند. نزار قبانی در خلق فضایی عاطفی و بیان تصاویر عاشقانه، با استفاده از صفات و اوصاف کودک، نسبت به شعر سیمین بهبهانی، موفق‌تر است.

۱-۲-۳. عشق کودک به بازی

نزار

۱-۱. نزار در اظهار عشق به محبوب می گوید من از تبار پادشاهان نیستم ولی عشق تو مرا حکمران جهان کرده است در سایه عشق تو مانند کسی هستم که با خورشید و ستارگان بازی می کند. آنگاه برای نشان دادن شوق و اشتیاق، خود را به کودکی تشبیه می کند که با صدف های دریا مشغول بازیست:

لَمْ أَكُنْ يَوْمًا مَلِكًا وَ لَمْ أَنْحَدِرْ مِنْ سَلَالَتِ الْمُلُوكِ... وَ أَلْعَبُ بِكَوَاكِبِ الْمَجْمُوعَةِ الشَّمْسِيَّةِ كَمَا يَلْعَبُ طِفْلٌ بِأَصْدَافِ الْبَحْرِ (قبانی، ۱۹۸۲: ۱۲)

(ترجمه: هرگز پادشاه نبوده ام و از تبار پادشاهان نبوده ام.... با ستارگان منظومه شمسی بازی می کنم همانطور که کودک با صدف های دریایی بازی می کند.)

۱-۲. عشق کودک و خستگی ناپذیری او از بازی دستاویزی است برای نزار تا عشق ماندگار و تمام نشدنی خود را به محبوب نشان دهد:

حُبُّكَ طِفْلٌ مُتَعَبٌ يَنَامُ كُلُّ النَّاسِ يَا حَبِيبَتِي وَيَسْهَرُ (قبانی، ۱۹۶۶: ۸)

(ترجمه: عشق تو کودک خسته کننده ای است که همه به خواب می روند و او بیدار می ماند.)

سیمین

۱-۱. سیمین نیز از عشق کودکان به بازی در تصویرسازی های عاشقانه استفاده کرده است، زیرا عاشق را مانند کودکی می داند که هرگز دوست ندارد بازی عشق تمام شود:

آیا تمام شد بازی؟ نه، نه، نمی کنم باور/ دل همچو طفل بازیگوش / فریاد می زند از سر (بهبهانی،

۱۳۹۵: ۸۳۹)

۱-۲. عشق کودکان به بازی، به یاری سیمین آمده تا عشق پایدار عاشق را نشان دهد:

گر چه از کار نظر بازی دمی غافل نماند/ سیر از این بازی نیامد طفل بازیگوش چشم / «سایه» وش

رفتم ز پی آن را که همچون آفتاب / منت روشنگری دارم از او بر دوش چشم (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۵۲۳)

۲-۳-۲. لذت کودکان از بازی

نزار

۲-۱. نزار برای ترسیم شادی خود که بواسطه ورود به بیروت دست داده خود را به کودکی تشبیه می کند که مشغول بازی است:

وَ أَكْتَشَفْنَاهَا رَصِيفًا فَرَصِيفًا وَ بَنِيهَا جِدَارًا فَجِدَارًا كَمَا دَخَلْنَا بَيْتَهَا الْبَحْرِيَّ أَطْفَالًا صِغَارًا فَلَعَبْنَا وَ رَقَصْنَا وَ خَرَجْنَا...

(قبانی، ۱۹۷۸: ۶۳-۶۴)

(ترجمه: کشف‌اش کردیم پیاده‌رو به پیاده‌رو بنایش کردیم دیوار به دیوار کودک بودیم که وارد شدیم درخانه دریایی‌اش بازی کردیم، رقصیدیم، بیرون آمدیم...)

۲-۲. عشق کودک به بازی نیز در این تصویرسازی نزار دیده می‌شود که می‌گوید از زمانی که محبوب من شده‌ای مانند کودکی هستم که با خورشید بازی می‌کند:

مُنْدُ صُورَتِ حَبِیْتِی ... أَصْبَحْتُ كَالْأَطْفَالِ بِالسَّمْسِ الْعُبِّ (قبانی، ۱۹۷۰: ۱۶)

(ترجمه: از روزی که محبوب من شدی ... کودکی شده‌ام که با خورشید بازی می‌کند.)

سیمین

۲-۱. سیمین با شنیدن صدای محبوب خود به یاد بازی‌های کودکانه و شادی آن می‌افتد: کودک شدیم انگار هر دو (شش سال من کوچک‌تر از او) / باز آن حیاط و حوض و ماهی باز آن قنات و وحشت و چاه / قایم نشو، پیدات کردم! بی‌خود ندو، می‌گیرمت‌ها! / افتادم و پایم خراشید / شد رنگ او از بیم چون کاه / زخم مرا با مهربانی بوسید، یعنی: خوب شد، خوب (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۱۰۲۱)

۳-۳-۲. کودک و لجاجت

نزار

۳-۱. قهر و لجاجت از ویژگی‌های کودکان است نزار می‌گوید من مانند کودکان قهر و لجاجت تو را ندارم زیرا تو را دوست دارم و نمی‌خواهم بازی کودکانه با تو کنم:

إِنِّي أُحِبُّكَ وَ لَا أَلْعَبُ مَعَكَ لَعِبَةَ الْخُبِّ وَ لَا أَتَخَاصَمُ مَعَكَ كَالْأَطْفَالِ عَلَى أَسْمَاكِ الْبَحْرِ، سَمَكَةٌ حَمْرَاءِ لَكِ وَ سَمَكَةٌ زُرْقَاءِ لِي خُذِي كُلَّ السَّمَكِ الْأَحْمَرِ وَ الْأَزْرَقِ وَ ظَلِّي حَبِیْتِی (قبانی، ۱۹۸۲: ۱۵)

(ترجمه: دوستت دارم با تو لجاجتی نمی‌کنم! مانند کودکان، سر ماهی‌های دریا با تو قهر نخواهم کرد: ماهی قرمز مال تو، ماهی آبی مال من همه ماهی‌های قرمز و آبی، مال تو باشد تو محبوب من باش.)

سیمین

۳-۱. سیمین از زاویه دیگری لجاجت کودکانه را به عشق ربط می‌دهد و می‌گوید: دل من میل به بازی با تو را دارد، تو کودک نیستی که لجاجت کنی تو مرد هستی و نباید در عشق ورزی جدل کودکانه لجاجت کنی:

دلَم دَارِد سِرِّ بَازِی، تُو كُودَك نِیْسْتِی، مَرْدِی / چَرَا گَرْدِ سَرَای مَن چَنِین بیهوده می‌گردی / از آن ترسم که کودک‌وار بر خاکت بیفشانم / نیندیشم که در دستم شراب‌خانه پروردی / خزان را با بهار این دل به توفیری نمی‌سنجد / نه مهرش با سر سبزی نه قهرش با رخ زردی / من آن سیاره‌ی صد سال نوری

دور از دستم/ به بال مرغکان سویم چرا میل سفر کردی/ مرا آغوشِ سنگی با تو چندان بی تفاوت شد/ که هیجت در نمی‌یابد اگر گرمی اگر سردی/ چه می‌شد گر دلت را محترم می‌داشتم، یعنی/ به گیسو می‌زدم لعلی که سویم هدیه آوردی؟/ اگر سنگم و گر آهن حدیث درد کن با من/ سخن بر دل نشیند چون برآید از سرِ دردی/ مرا اشک تو شاید دیدگان بر عشق بگشاید/ بگو باران فرو شوید ز چشم‌انداز من گردی/ اگر می‌رانمت از در، مرو سوی درِ دیگر/ عتابم را مکن باور، تو کودک نیستی، مردی (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۸۱۱-۸۱۲)

۴-۳-۲. کودک و شیر

نزار

۴-۱. نزار پیوسته در اشعارش عشق و علاقه خود را نسبت به مادرش بیان می‌کند، اینکه مادرش، هیچگاه از او جدایی ندارد و پیوسته همگام و همراه اوست و و مادر در اشعار او حضور چشمگیری دارد و شیر تنها عنصری است که بیش‌ترین حضور را در بیان این عشق جاودانه دارد:

أنا شاعرٌ لا يزالُ على شفتيه خليبُ الطفولةِ (قبانی، ۱۹۶۰: ۱۰۵)

(ترجمه: من شاعری هستم که پیوسته بر لبانش، شیر کودکی است.)

سیمین

۴-۱. سیمین نیز در تصویرسازی عاشقانه خود از کودک و شیر استفاده نموده، او در شعر خود عشق مادر به فرزندان خود را به تصویر می‌کشد:

گاه گویم که: سر به کوه نهم/ سیل آسا خروش بردارم/ ریشه ی عمر و زندگی بیرم/ بار محنت ز دوش بردارم/ کودک‌انم میان خاطره‌ها/ پیش آیند و در برم گیرند/ دست الفت به گردنم بندند/ بوسه ی مهر از سرم گیرند/ پسرانم شکسته دل، پرسند/ کیست آخر، پس از تو، مادر ما؟/ که ز پستان مهر، شیر نهد/ بر لب شیرخوار خواهر ما؟/ کودک‌ان عزیز و دلبندم/ زندگانی مراست بار گران/ لیک با منتش به دوش کشم/ که نیفتد به شانه ی دگران (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۷۳)

۵-۳-۲. عشق کودک به مادر

نزار دوست دارد که معشوقش شباهت به مادرش داشته باشد:

المطلبُ النَّائِي الَّذِي أَطْلَبُهُ مِنْ حَبِيبَتِي، هُوَ أَنْ تَكُونِ أُمِّي. ... أُرِيدُ أَنْ أَقُولَ إِنَّنِي أَعِيشُ بِحَالَةِ طِفُولَةٍ مُسْتَمِرَّةٍ، فِي سُلُوكِي، وَ فِي تَصَرُّفَاتِي، وَ فِي كِتَابَتِي... إِنَّنِي أُحِبُّ بِكُلِّ حِمَاةِ الْأَطْفَالِ، وَ نَزَقَهُمْ، وَ عَنَفَهُمْ، وَ بَرَاءَتَهُمْ، وَ مُطَالِبِي هِي نَفْسُ مُطَالِبِهِمْ. إِنِّي أَطْلُبُ الرَّعَايَةَ وَ الْحِمَايَةَ وَ الْاهْتِمَامَ. (قبانی، ۲۰۰۰: ۱۵۵-۱۵۷)

(ترجمه: دومین چیزی که از معشوق خود می‌خواهم آن است که مادر من باشد.... اما می‌خواهم بگویم که من در رفتار و کردار و نوشتنم همیشه در حالتی کودکانه بسر می‌برم. من با همه گرمی احساسات کودکان و با خشم و تندی و معصومیتشان عشق می‌ورزم و خواسته‌های عین خواسته‌های آن‌هاست. من خواستار مواظبت و حمایت و توجه هستم.)

سیمین نیز در بیان عشق خود به مادر می‌گوید:

«و این مادر بود که روزها در خانه نبود و شب‌ها خسته بود، اما برای فردای کودکستانم شیرینی می‌پخت و پسته و بادام مغز می‌کرد و در کیفم می‌گذاشت. و دلم از هیچ شادی کودکانه‌یی باز نمی‌شد جز آن که بر گردنش دست حلقه کنم و بر دامنش بنشینم. جمعه‌ها مرا به «باغ ملی» می‌برد و برایم بستنی می‌خرید. روی نیمکت‌ها می‌نشستیم، به تماشای رهگذران. و مردی با میمون کوچکی بر دوش می‌آمد، میمون را به زمین می‌آورد، می‌چرخاند و بازی می‌داد. مادر می‌خندید و من می‌خندیدم، و جلوی چادر مادر با گل‌های سوراخ‌سوراخ دوخته شده بود، و عطر او را از درخت‌هایی که شکوفه‌های بنفش داشتند می‌بویدم: هر دو یک عطر داشتند.» (بهبهانی، ۱۳۶۹: ۱۳)

نزار و سیمین، هر دو به واسطه عشق بی‌نهایتی که به مادر خود داشتند، در بیان عاشقانه‌های خود، از عشق کودک به مادر برای تصویرسازی‌های عاشقانه خود، کمک می‌گیرند.

نزار

۵-۱. نزار، به خوشبویی و معطر بودن محبوب اشاره می‌کند و اینگونه بیان می‌کند که عطرها تو را بهانه می‌گیرند همانند کودکی که طاقت دوری مادر را ندارد و بدین وسیله از سخت بودن دوری محبوب شکایت می‌کند:

كُلُّمَا سَافَرْتِ طَائِبِي عَطْرِي بِكِ كَمَا يُطَالِبُ الطِّفْلُ بِعَوْدَةِ أُمِّهِ ... (قبانی، ۱۹۸۲: ۳۱)

(ترجمه: هرگاه سفر می‌کنی، عطر تو مرا فرامی‌خواند، چون کودکی که مشتاق بازگشت مادش می‌شود.)

سیمین

۵-۱. عاشق پیوسته به فکر محبوب و اندیشیدن به اوست و این وابستگی و جدایی ناپذیری خیال محبوب را، سیمین به وابسته بودن و عشق کودک به مادر تشبیه نموده، که حتی برای لحظه‌ایی هم از دامان مادر دور نمی‌شود و پیوسته کودک در آغوش امن مادر به سر می‌برد:

خیال روی تو در خاطر من در آویزد/ چو کودکی که به دامان مادر آویزد/ ز انتخاب فرومانده‌ام، که عشق و عفاف/ دو کفه‌ی بی‌ست که با هم برابر آویزد (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۲۰۲)

۶-۳-۲. صداقت و بی‌ریایی کودک

نزار

۶-۱. نزار، عاشق را در بیان عشق اینگونه توصیف می‌کند که عاشق با صداقت و بی‌آلایشی، عشق خود را به محبوب اعتراف می‌کند اینکه عشق محبوب نزد او جاودانه است این صداقت و درستی عاشق را همانند کودکی می‌داند که به راستی و سادگی تمام با پروردگار خود راز و نیاز می‌کند و در واقع، صداقت و درستی عاشق در عشق را همانند راستی و صداقت عشق کودک به پروردگار بیان می‌کند:

كُلُّ عَامٍ وَ أَنْتِ حَبِيبِي أَقُولُهَا لِكِ بِكَلِّ بِسَاطَةِ كَمَا يَقْرَأُ طِفْلٌ صَلَاتَهُ قَبْلَ النَّوْمِ ... (قبانی، ۱۹۷۸: ۱۸-۱۹)

(ترجمه: همه سال عشق منی برای تو با همه سادگی می‌گویم مانند کودکی که قبل از خواب نماز می‌خواند...)

سیمین

۶-۱. سیمین نوستالژی شیرین به دوران پر از پاکی و صداقت و بی‌ریایی کودکی دارد و با دیدن محبوب خود، کودکی و صفا و بی‌ریایی‌اش در او زنده می‌شود:

دیدم باز در گذرگاهی / از پی سال‌های جدایی‌ها / کودکی باز زنده شد در من / آن صفاها و بی‌ریایی‌ها (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۲۲۶)

۷-۳-۲. معصومیت کودک

نزار

۷-۱. نزار یکی از اهداف عشق‌ورزی خود را ساختن جهانی با کودکان پاک‌تر و معصوم‌تر بیان می‌کند:

عِنْدَمَا قُلْتُ لِكِ: «أَحْبَبِكِ» ... كُنْتُ أُرِيدُ أَنْ أُسْتَلِمَ السَّلْطَةَ لِأَجْعَلَ غَابَاتِ الْعَالَمِ أَكْثَرَ وَرِقًا وَ بَحَارَ الْعَالَمِ أَكْثَرَ زُرْقَةً وَ اَطْفَالَ عَالَمِ أَكْثَرَ بَرَاءَةً ... (قبانی، ۱۹۸۲: ۸)

(ترجمه: وقتی به تو گفتم: دوستت می‌دارم ... می‌خواستم قدرت به دست آورم تا جنگل‌ها برویند دریاهاى جهان آبی‌تر شوند و کودکان جهان پاک‌تر و معصوم‌تر شوند.)

۷-۲. در جایی دیگر هنگامی که محبوب خود را می‌خواند و او را به صفاتی مثل چشم خرگوش و کرک هلو و حلقه‌های یاسمین توصیف می‌کند، پس از این توصیف زیبا و لطیف، پیش‌بند پاک کودک را نیز هم‌ردیف و هم‌سنگ صفات قبل می‌داند و بدین وسیله پاکی پیش‌بند کودک، که در واقع جزئی از معصومیت کودک است را برای وصف حالات محبوب خود به کار می‌برد:

مَنْ أَنْتِ يَا امْرَأَةً؟ ... كَأَطْوَقِ الْيَاسْمِينِ وَالْبُرَيْئَةِ كَمَرَايِلِ الْأَطْفَالِ ... (قبانی، ۱۹۸۲: ۱۴)
(ترجمه: کیستی؟ ای زن! ... چون گل یاس! معصوم، چون پیش‌بند کودکان...)

۳-۷. نزار عاشق را چون کودکی ساده و بی‌گناه در عشق می‌داند:

عِنْدَمَا يَضْرِبُنَا الْحُبُّ عَلَى غَيْرِ انْتِظَارٍ مَا الَّذِي يَذْهَبُ مِنَّا؟ مَا الَّذِي يُولَدُ فِينَا؟ كَيْفَ نَعْدُو كَالْتَلَامِيذِ الصِّغَارِ أُبْرِيَاءِ
ساذجینا... (قبانی، ۱۹۸۲: ۵۱)

(ترجمه: وقتی عشق ناگهان بر ما فرود می‌آید چه چیزی از وجودمان می‌رود؟ چه چیزی در ما به وجود می‌آید؟ چرا مانند کودک دبستانی بی‌گناه و ساده می‌شویم؟ چرا زمانی که دلدادۀ ما می‌خندد آسمان باران یاس بر ما می‌ریزد و چرا زمانی که او بروی زانویمان می‌گرید جهان بدل به پرندۀ ای غمگین می‌گردد؟)

سیمین

۱-۷. سیمین در خلق تصاویر شاعرانه خود از سحرانگیزی چشمان معصوم کودکان و نگاه بی‌گناه آن‌ها استفاده نموده و نگاه محبوب را در زیبایی و معصومیت، به چشمان معصوم و بی‌گناه کودکان تشبیه نموده است:

تا از نگاه غیر پیوشم نگاه تو / مژگان شوم به حلقه چشم سیاه تو / خواهم چو جام باده بگردم به بزم
نوش / تا آشنا شوم به لب باده خواه تو / خواهم به رگم گوشه ی میخانه های شهر / آغوش خویش را کنم
از غم، پناه تو / چون اختر سرشک تو در مستی تو کاش / می‌ریختم به چهره ی هم رنگ ماه تو / روح
مرا خدا همه از شام تیره ساخت / اما چرا نه تیرگی ی خوابگاه تو؟ دردا که عاقبت نشستم به راه تو /
چون مادر از نوازش و مهرم چه چاره هست / با کودک نگاه چنین، بی‌گناه تو؟ (بهبانی، ۱۳۹۵: ۲۰۶)

۸-۳-۲. گریه و بهانه کودک

نزار

۱-۸. نزار در عاشقانه‌هایش خود را کودکی می‌داند که بی‌سبب گریه می‌کند و بهانه می‌گیرد، عاشق
حالات غم و اندوه و بی‌قراری و سرگردانی در عشق را با گریه کردن تسکین می‌دهد:

يَحْدُثُ أحياناً أَنْ أَبْكِي مِثْلَ الْأَطْفَالِ بِالسَّبَبِ يَحْدُثُ أَنْ أَسْأَمُ مِنْ عَيْنِيكَ الطَّبِيبِينَ بِلَا سَبَبٍ ... (قبانی، ۱۹۷۰:

(۲۲)

(ترجمه: گاهی می‌گریم مثل کودکان، بی‌سبب آزرده می‌شوم از چشم‌های پاک تو، بی‌سبب خسته می‌

شوم...)

سیمین

۸-۱. سیمین برای به تصویر کشیدن حالات متناقض عاشق هنگام دیدن محبوب اینگونه بیان می کند که عاشق به سبب دوری طولانی از محبوب او را ناشناس می داند و دلش را همانند کودکی شش ماهه تشبیه نموده که هنگام دیدن ناشناس می ترسد و گریه می کند اما به خاطر شوق دوباره دیدار محبوب میان گریه می خندد، «دلم چو طفل شش ماهه که ناشناس می بیند/ میان گریه می خندد»:

کنون حقیقتی، ذاتی / نه فرض، عین اثباتی / که بوسه می توانم زد / به گونه ها، به رخسارت / که بوسه می توانم زد / ولی دلم نمی خواهد / غریب مانده ام با تو / نبوده بس که دیدارت / دلم چو طفل شش ماهه که ناشناس می بیند / میان گریه می خندد / به دیدن دگر بارت (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۹۲۶)

۹-۳-۲. بی قراری کودک

۹-۱. سیمین از حالت بی قراری کودکان برای بیان حالت عاشق و درد و رنجی که در مسیر عشق تجربه می کند سخن می گوید دل عاشق را به کودکی تشبیه می کند که هر دم خواستار محبوب است اما دریغ در سوز عشق چیزی جز سراب نصیب او نمی گردد:

اما کنون اگر تو بیخشایی / من با تو آشکار کنم این راز / در من نهفته کودک بیماری ست / هر دم بهانه های عجب گیرد / خواهد که شعله های جنون گردد / در دامن سیاهی ی شب گیرد / چشم تو همچو دیگر چشمان است / او رازدار و فتنه گرش خواند! / لبهات گرمتر ز لب کس نیست / او آتشین و پر شررش داند! / من تشنه کام درد و غم، دردا! / دردا که رنگ آب نمی بینم! / در سوز عشق و محنت ناکامی / جز جلوه های سراب نمی بینم! (بهبهانی، ۱۳۹۵: ۱۰۷)

۱۰-۳-۲. زیبایی و لطافت کودک

نزار

۱۰-۱. نزار در بیان، دیگر معجزات عشق به کثرت تولد کودکان اشاره می کند: در واقع کودکان از زیبایی ها و زینت زندگی به شمار می آیند:

تتكونُ - حينَ أحبك - أوديةٌ وجبالٌ تردادُ ولاداتُ الأطفالِ... (قبانی، ۱۹۹۳: ۱۳)

(ترجمه: وقتی تو را دوست می دارم، دره ها و کوه ها شکل می گیرد تولد کودکان بسیار می شود.)

سیمین

۱۰-۱. سیمین، در شعر خود، چهره محبوب را در زیبایی و طراوت به چهره کودکان تشبیه می کند:

ای زن، چه دلفریب و چه زیبای / گویی گل شکفته ی دنیایی / گل گفتمت، ز گفته خجل ماندم / گل را کجاست چون تو دلارایی؟ / گل چون تو کی، به لطف، سخن گوید؟ / تنها تویی که نوگل گویایی / گر نوبهار، غنچه و گل زاید / ای زن، تو نوبهار همی زایی / چون روی نغز طفل تو، ایا کس / کی دیده نو بهار تماشایی (بهبانی، ۱۳۹۵: ۹۳)

۱۱-۳-۲. بی خیالی و غفلت کودکان

نزار و سیمین بی خیالی و آرامش کودکان را در دو معنای متفاوت به کار برده‌اند. نزار در کنار محبوب، خود را کودکی بی خیال نسبت به همه چیز می‌داند، زیرا محبوب در کنار اوست، سیمین خاموشی عشق را به کودکان خوابیده و بی خیال مانند می‌کند:

نزار

۱۱-۱. نزار از بی خیالی کودکان برای توصیف حالت عاشق استفاده نموده است:

كنتُ أمشي معها في لندنٍ مثل طفلٍ ذاهلٍ... (قبانی، ۱۹۹۲: ۲۷-۲۸)
(ترجمه: همراه او در لندن قدم می‌زدم همانند کودکی بی توجه...)

سیمین

۱۱-۱. سیمین برای ترسیم جدایی از محبوب و خاموش شدن شعله عشق و اشتیاق به او، خود را به کسی تشبیه می‌کند که کودکان در اطراف او خوابیده‌اند، کودکانی که نماد حرکت و نشاط و تحرک هستند، اینک آرام و سنگین خوابیده‌اند و احساسی در آنها وجود ندارد:

نامه ام را به من باز ده وای! / آنچه در او نوشتم، فریب است / کی مرا عشقی و آتشی هست؟ / کی مرا از محبت نصیب است؟ / نامه ام را به من باز ده وای! / آن چه خواندی به نسیان سپارش / گفتمت: دوست دارم؟ ندارم! / این دروغ است باور مدارش! / در دل این شبانگه خاموش / گرد من کودکان خفته هستند / این نفس های سنگین و آرام / گویا بر من آشفته هستند (بهبانی، ۱۳۹۵: ۲۵۰-۲۵۱)

۳. نتیجه گیری

نزار قبانی و سیمین بهبانی، دو دوران کودکی بسیار متفاوت داشته‌اند. تلخی دوران کودکی سیمین و شیرینی روزگار کودکی نزار در اشعارشان به وضوح انعکاس یافته است. از دیگر سو با آنکه این دو شاعر از جهت جنسیت و ملیت و فرهنگ با هم تفاوت دارند، هر دو از حالات و صفات کودکان درک مشترکی دارند و بسیاری از این ویژگی را در قالب تشبیه و تمثیل برای ترسیم حالات عاشقانه خود، در

دوران پس از کودکی به کار بسته‌اند. این مقایسه صفات نیکِ کودکان نشان می‌دهد که شیرینی دوران کودکی نزار موجب شده است در همه دوران عمر خویش، یاد و خاطره آن را فراموش نکند و بارها و بارها، خیلی بیشتر از سیمین، این تصاویر فراموش نشدنی و ماندگار را در اشعار خود به استخدام در آورد. این مقایسه در قالب مکتب تطبیقی آمریکایی نشان می‌دهد که انسان‌ها با وجود تفاوت‌های ظاهری از احساسات مشترک و عواطف انسانی واحدی برخوردار هستند.

حس، عاطفه و دقت نظر در اشعار نزار قبانی و سیمین بهبهانی، موجب خلق تصاویر عاشقانه با استفاده از اوصاف و حالات کودکان گردیده است. که با بررسی و مقایسه اشعار دو شاعر، در می‌یابیم که تصویرسازی‌های عاشقانه نزار با استفاده از حالات و اوصاف کودک، نسبت به شعر سیمین وضوح بیشتری دارد و بررسی شعر دو شاعر در این زمینه نشان می‌دهد که شعر نزار، به سبب دیدگاه مثبت و شیرین که به دوران کودکی دارد، در شعر کودک و خلق و بیان تصاویر عاشقانه، با استفاده از اوصاف و حالات کودکان، عملکرد بهتری نسبت به سیمین دارد و این گواه هنرمندی و دقت بالای نزار در تصویر آفرینی و حس‌انگیزی است.

۴. پی‌نوشت‌ها

(۱) نزار قبانی در ۲۱ / ۳ / ۱۹۲۳ در دمشق متولد شد. تحصیلات خود را در این شهر به پایان برد و در ۱۹۴۵ در رشته حقوق از دانشگاه دمشق فارغ‌التحصیل شد و سپس به استخدام وزارت خارجه سوریه درآمد و به مدت ۲۱ سال در سمت‌های دیپلماتیک در قاهره و آنکارا و لندن و مادرید و پکن و بیروت خدمت کرد. در ۱۹۶۶ از مشاغل دیپلماتیک استعفا کرد و به بیروت رفت و در آنجا مؤسسه‌ای انتشاراتی به نام خود دایر کرد. پس از در گرفتن جنگ‌های داخلی در لبنان و کشته شدن همسر او، در ۱۹۸۲ نخست به ژنو و سپس به لندن رفت و تا اواخر عمر در همان جا ماندگار شد. او در ۱۹۹۸ در گذشت و بنا به وصیت او در آرامگاه خانوادگی در دمشق به خاک سپرده شد. از نزار قبانی چهل و دو دفتر در شعر و نثر نشر یافته است عمده‌ترین مجموعه‌های شعر عاشقانه او عبارتند از: زیبای گندمگون به من گفت (۱۹۴۴)؛ طفولیت یک نار سینه (۱۹۴۸)؛ تو از آن من هستی (۱۹۵۰) و... چند دفتر نیز شعرهای سیاسی او را در بر دارد و مهم‌ترین دفترهای نثر او شعر چراغی است سبز، داستان من و شعر، شعر چیست، نام دارند. (قبانی، ۱۳۸۲: ۱۳-۱۴) نزار جزء شاعرانی است که سفرهای مختلفی به بلاد عربی داشته است. وی بیان می‌کند: «من سه‌چهارم اشعارم را مدیون سفرهایم می‌باشم. بعد از گذشت

یک ربع قرن از لنگر انداختن در بندرهای مختلف و پرواز از فرودگاه‌های سراسر این کره خاکی، اینک از خود می‌پرسم اگر من مانند میخ در خاک کشورم فرو مانده بودم، چهره شعرم به چه حالتی در می‌آمد؟!» (قبانی، ۱۳۶۴: ۲)

(۲) سیمین خلیلی معروف به سیمین بهبهانی، در سال ۱۳۰۶ در محله همت آباد تهران، پا به عرصه حیات نهاد. (یوسفی: ۱۳۸۵: ۲۰) «با اینکه سیمین تحصیلاتش را در رشته حقوق قضایی به پایان رسانید؛ اما به خاطر عشق وافرش به تدریس، به شغل معلمی روی آورد.» (بهبهانی، ۱۳۷۰: ۲۹) «سیمین بهبهانی یکی از دو شاعر بزرگ زن معاصر بلکه از جمله شاعران صاحب سبک و اندیشه در ادبیات امروز ایران است که به نیمای غزل مشهور گشته است.» (حق شناس، ۱۳۷۰: ۱۶۳) «شعر سیمین از همان آغاز شاعری «صبغه‌ای واقع‌گرایانه داشت و شاعر به واقعیات تلخ، غم‌انگیز و حتی نفرت آور اجتماع توجه نشان می‌داد.» (حسین پور جافی، ۱۳۸۴: ۱۰۳) از جمله اتفاقات مهم زندگی او که بر اشعارش نیز تأثیر گذاشته می‌توان به جدایی پدر و مادرش در سال ۱۳۰۹ و ازدواج او با حسن بهبهانی اشاره کرد که حاصل این ازدواج سه فرزند است اما سرانجام به جدایی انجامید و نیز می‌توان به ازدواج دوباره او با منوچهر کوشیار اشاره کرد، مردی که راستین‌ترین عشق را به خانه دل شاعر ارمغان می‌آورد، انتشار هفت کتاب شعر یا مجموعه اشعار که عبارتند از: جای پا (۱۳۳۵)، چلچراغ (۱۳۳۶)، مرمر (۱۳۴۱)، رستاخیز (۱۳۵۲)، خطی ز سرعت و از آتش (۱۳۶۰)، دشت ارژن (۱۳۶۲)، گزینۀ اشعار (۱۳۶۷)، و برگزیده شدن به عنوان زن سال از سوی بنیاد جهانی پژوهش‌های زنان در سال ۱۳۷۷ از دیگر حوادث مهم زندگی اوست. سیمین بهبهانی، بدون تردید، یکی از چند چهره برجسته غزلسرای معاصر است کار سیمین در حوزه غزل درست هم سنخ کار نیما در عرصه شعر پارسی است. سیمین بهبهانی، سرانجام سحرگاه سه‌شنبه ۲۸ مرداد ۱۳۹۳ دار فانی را وداع گفت.

(۳) مکتب امریکایی ادبیات تطبیقی، در سال ۱۹۵۸، با سخنان رنه ولک در دومین همایش بین‌المللی ادبیات تطبیقی، مسیر تازه‌ای را آغاز کرد. از نظر ولک، بعد ادبی، زیبایی‌شناسی و هنری باید در کانون توجه این رشته باشد. وی ادبیات تطبیقی را نظریه‌ای جدید در ادبیات می‌داند. در مکتب امریکایی، حیطة ارتباطات و تأثیرات ادبی، یکی از زمینه‌های عمده پژوهشی در ادبیات تطبیقی دانسته می‌شود منتها از منظری فراخ‌تر؛ بدین سان که در بر یافتن مدرک تاریخی و شواهد اثبات‌گرایانه اصرار نمی‌شود و قبول می‌شود که برخی شباهت‌ها بین آثار ادبی، ناشی از روح مشترک همه انسان‌ها است و بیشتر بر

آن است که ادبیات به عنوان پدید جهانی و در ارتباط با سایر شاخه‌های دانش بشری و هنرهای زیبایی معرفی شود. (شرکت مقدم، ۱۳۸۸: ۶۳-۶۴)

(۴) در زبان یونانی واژه (nostalgia) (نوستالژی) بر رنج بردن ناشی از آرزوی ناکام بازگشتن به گذشته و خاطرات خوش آن اطلاق می‌شود. (حسین پناهی، ۱۳۹۱: ۶۵۲)

(۵) اروتیسم: «ادبیات اروتیک، گونه‌ای از ادبیات است که در آن تأکید خاصی بر عشق جسمانی و جنبه‌های جنسی عشق نهاده می‌شود. مرز تمیز بین هرزه‌نگاری و ادبیات اروتیک دقیقاً روشن نیست و بستگی به نظر خواننده یا منتقدان دارد این نوسان هنگام تشخیص آثاری که واجد این دو ویژگی هستند، شدت بیشتری می‌گیرد؛ اما مسلم آنست که در هرزه‌نگاری، قصد تحریک میل جنسی خواننده یا بیننده نقش اصلی را ایفا می‌کند اما در ادبیات اروتیک هدف اصلی پدید آوردن اثری با ارزش‌های زیباشناختی است.» (شریفی، ۱۳۸۷: ۹۹-۱۰۰)

(۶) رباب یا ربابه، سازی است شبیه کمانچه که یک تار دارد. محمدرضا درویشی در کتاب دایره‌المعارف سازهای ایرانی در مورد رباب خوزستان می‌نویسد: رباب که کولی‌های عرب زبان خوزستان آن را ربابه می‌نامند از خانواده سازهای زهی آرشه‌ای است. رباب از جمله سازهای رایج در میان عرب‌های خوزستان است و به نوعی از آن که کاسه فلزی دارد، گلن یا گالن می‌گویند. این ساز به جز خوزستان در تمام کشورهای عربی و شمال آفریقا نیز دیده می‌شود. رباب توسط عرب‌های ایرانی در خوزستان متداول شده است. (قبانی، ۱۳۹۷: ۶۷)

سیاسگزاری

از استاد فرزانه و معلم همدل و خوش‌قلب، جناب آقای دکتر وحید سبزیان‌پور، که به عنوان نویسنده مسئول در مراحل مختلف این مقاله همواره با سعه صدر و گشاده‌رویی در کنار من بودند و با دقت فراوان، بر ضعف‌ها و کاستی‌های کار، دلسوزانه نظر افکندند و در طول مدت تحصیل از راهنمایی‌های اخلاقی و علمی ایشان بهره‌جسته‌ام کمال تشکر و قدردانی را دارم. و برای ایشان طول عمر توام با سربلندی را آرزومندم و از استاد جناب آقای دکتر عبدالرضا نادری‌فر، استاد فرزانه گروه زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه رازی که در این راه دشوار، همدلانه یاورم بودند، و در سایه توجهات ایشان و راهنمایی‌های سودمندشان توانستم گامی در جهت کسب علم و دانش بردارم، کمال تشکر را دارم و برای ایشان طول عمر توام با سربلندی را آرزومندم.

منابع

- بهبهانی، سیمین (۱۳۶۹). گزینۀ اشعار سیمین بهبهانی. چاپ دوم، تهران: انتشارات مروارید.
- بهبهانی، سیمین (۱۳۹۵). مجموعه اشعار سیمین بهبهانی. چاپ هشتم، تهران: انتشارات نگاه.
- جعفری جزی، مسعود (۱۳۷۸). سیر رمانتیسم در اروپا. چاپ اول، تهران: نشر مرکز.
- سه‌یر، رابرت و لووی، میشل (۱۳۸۳). رمانتیسم و تفکر اجتماعی. «ارغنون» شماره ۲، تهران: انتشارات سازمان چاپ.
- شریفی، محمد (۱۳۸۷). فرهنگ ادبیات فارسی. تهران: نشر نو.
- شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۸۷). شعر معاصر عرب. چاپ دوم، تهران: انتشارات سخن.
- حسین پور جافی، علی (۱۳۸۴). جریان‌های شعری معاصر فارسی. چاپ اول، تهران: امیر کبیر.
- حق شناس، علی محمد (۱۳۷۰). مقالات ادبی، زبان شناختی. چاپ اول، تهران: نیلوفر.
- قبانی، نزار (۱۹۶۰). تنویعات نزاریه علی زمن العشق. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۶۶). الرسم بالكلمات. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۷۰). کتاب الحب. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۷۸). إلی بیروت الأثنی مع حبی. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۷۸). کل عام و أنت حبیبتی. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۸۲). أشعار خارجه علی القانون. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۸۲). منه رساله حب. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۸۳). الأعمال الشعریه الكامله. الجزء الأول. الطبعة الثانية عشرة. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۹۱). هل تسمعن صهییل أحرزانی؟ بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۹۲). أنا رجل واحد و أنت قبیلته من النساء. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۹۳). أحبك أحبک و البقیة تأتي. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۹۴). خمسون عاماً فی مدیح النساء. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۹۹۸). أبجدیه الیاسمین. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۲۰۰۰). قصتی مع الشعر. الطبعة التاسعة. بیروت: منشورات نزار قبانی.
- قبانی، نزار (۱۳۸۲). تا سبز شوم از عشق: شعرهای عاشقانه و نشر نزار قبانی. ترجمه: موسی اسوار، تهران: انتشارات سخن.
- قبانی، نزار (۱۳۹۳). نزار قبانی عاشقانه‌سرای بی‌همتا. ترجمه: رضا طاهری، چاپ اول، تهران: نشر نخستین.
- قبانی، نزار (۱۳۶۴). شعر، زن و انقلاب. ترجمه: عبدالحسین فرزاد، تهران: امیر کبیر.
- قبانی، نزار (۱۳۹۷). کوچ پنجره‌ها «أبجدیه الیاسمین». ترجمه: حمید رحمانی، تهران: آوای خاور.
- قبانی، نزار (۱۳۷۰). خطی ز سرعت و از آتش. تهران: زوآر.
- حسن‌لی، کاووس؛ حیدری، مریم (۱۳۸۵). «بررسی عناصر زندگی معاصر در شعر سیمین بهبهانی». مجله علوم

- اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۵ (۳)، ۸۶-۱۰۰.
- حسین پناهی، گلاله (۱۳۹۱). نوستالژی (دلنگی برای گذشته) در شعر عبدالوهاب البیاتی. مجموعه مقالات، همایش دانشجویی دانشگاه اصفهان، ۱۳ (۱)، ۲۰-۳۰.
- رزمجو، ژیلما و مقدم متقی، امیر (۱۳۹۲). «سیمای کودک و نوجوان انقلابی در شعر نزار قبانی». ادبیات پایداری، ۹ (۳)، ۱۴۱-۱۶۲.
- شرکت مقدم، صدیقه (۱۳۸۸). «تطبیقی مکتب‌های ادبیات». مطالعات ادبیات تطبیقی، ۳ (۱۲)، ۵۱-۷۱.
- طاهری نیا، علی باقر و کولیوند، فاطمه و طهماسبی، زهرا (۱۳۸۸). «بررسی سیمالوژی مضمون عشق در اشعار نزار قبانی و حمید مصدق». نشریه ادبیات تطبیقی، ۱ (۱)، ۸۸-۱۰۷.
- عاملی رضایی، مریم (۱۳۸۹). «بررسی سیر تحول مضامین مادرانه در شعر چند شاعر زن از مشروطه تا امروز». فصلنامه علمی پژوهشی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»، ۴ (۱۷)، ۱۸۰-۱۵۱.
- لیمن، اولیور و اردوبازارچی، نازنین (۱۳۹۰). ادبیات، اطلاعات حکمت و معرفت، ۶ (۸)، ۴۲-۴۸.
- محسنی نیا، ناصر و یزدان نژاد، ربابه (۱۳۸۸). «بررسی تطبیقی سیمای زن در آثار احمد شاملو و نزار قبانی». الدراسات الأدبیه، ۶ (۶۹)، ۳۴۳ تا ۳۷۲.
- میری، بهفر. «گذری بر عاشقانه‌های سیمین». نشریه گلستان، ۵ (۸)، ۸۰-۹۰، [بی تا].
- یوسفی، سهراب (۱۳۸۵). «بررسی و تحلیل غزل‌های سیمین بهبهانی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر.

References

- Aamili rezaei, M. (2010). Examination of the Evolution of Maternal Themes in the Poetry of Several Female Poets from the Constitutional Period to Today, *Scientific Research Quarterly Persian Language and Literature Research*, 4 (17), 151-180. (In Persian).
- Behbahani, S. (1990). *A Selection of Simin Behbahani's Poems*. Second Edition, Tehran: Marvarid Publications. (In Persian).
- Behbahani, S (2016). *Simin Behbahani's Collection of Poems*. Eighth Edition, Tehran: Negah Publications. (In Persian).
- Haqshanas, A. M. (1991). *Literary and linguistic essays*, first edition, Tehran: Nilufar (In Persian).
- Hasanli, K., M. Haydari. (2006). Examination of the elements of contemporary life in the poetry of simin Behbahani. *Journal of social and Human sciences of shiraz university*, 25 (3), 86-100. (In Persian).

- Hossein Panahi, G. (2012). Nostalgia (longing for the past) in the poetry of Abdul wahab Al Bayati. *collection of articles*, Isfahan University student conference, 13 (1), 20-30. (In Persian).
- Hosseinpour Jafi, A. (2005). *Contemporary Persian Poetic Trends*. First Edition, Tehran: Amir Kabir (In Persian).
- Jafari Jazi, M. (1999). *The Course of Romanticism in Europe*. First Edition, Tehran: Eshar karzan (In Persian).
- Liman, O., N. Ordubazarchi. (2011). *The Literature*, Knowledge of Wisdom and Knowledge, 6(8), 42-48. (In Persian).
- Miri, B. A. Review of Simin's Romances. *Golestan Magazine*, 5(8), 80-90. (beta) (In Persian).
- Moghadam Company, S. (2009). Adaptation of Schools of Literature. *Comparative Literature Studies*, 3 (12), 51-71. (In Persian).
- Mohseninia, N. & R. Yazdan nejad. (2009). Comparative Study of the Image of Women in the Works of Ahmad Shamlou and Nizar Qabbani. *Al- Edadiyyah*, 6 (69), 343-372. (In Persian).
- Qabbani, N. (1960). *Variations of Nizaria ala zaman al-Ashq*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos (In Arabic).
- Qabbani, N. (1966). *Rasim Balkalamat*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1970). *Kitab al-Hab*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1978). *Eli Beirut al-Anthi with Habi*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1978). *Kol Aam and Ante Habibati*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1982). *Foreign Poems of Ala al-Qanun*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1982). *Mee Risalah Hab*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1983). *Al-kamalas Works of Poetry*, Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1985). *Poetry*. Women and Revolution, Translated by; Abdul Hossein Farzad, Tehran: Amir Kabir. (In Persian).
- Qabbani, N. (1991). *A line of Speed and Fire*. Tehran: Zovar. (In Persian).
- Qabbani, N. (1991). *Hel Tasmain sohail Ahzani?* Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1992). *I Am a Single Person and You Are a Tribe of People*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1993). *Ahbak Ahbak and Al-Baqiyyah Taati*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).

- Qabbani, N. (1994). *Khamsun Al-Aam Fi Madih Al-Nisa*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (1998). *Abjadiye Eliasmin*. Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (2000). *A story with poetry*. ninth edition, Beirut: Nizar Qabbanis Manifestos. (In Arabic).
- Qabbani, N. (2003). *Until I Turn Green From Love*, Love Poems and Prose of Nizar Qabbani, Translated by; Musa Aswar, Tehran: Sokhon Publications. (In Persian).
- Qabbani, N. (2014). *Nizar Qabbani Aashakhan-sarai Bi-Hamata*. translation: Reza Taheri, First edition, Tehran: First Publishing. (In Persian).
- Qabbani, N. (2018). *Kuch Panjereha*. Eliasmins Alphabet, Translated by; Hamid Rahmani, Tehran: Avaye Khavar. (In Persian).
- Razmjoo, Zi. & A. Moghadam Motaghi. (2013). Revolutionary Child and Adolescent Image in Nizar Qabbanis Poetry. *Sustainability Literature*, 9(3), 141-162. (In Persian).
- Seyer, R. & L. Michelle (2004). *Romanticism and Social Thought*. organon no. 2, Tehran: Printing organization. (In Persian).
- Sharifi. M. (2008). *Anthology of Persian literature*. Tehran: New publications. (In Persian).
- Shfli Kodkani. M. R. (2008). Contemporary Arab poetry, second edition, Tehran: Sokhon publications. (In Persian).
- Taherinia. A. B. & F. Kolivand. & Z. Tahmasabi. (2009). Research on the Semiology of the Theme of Love in the Poems of Nizar Qabbani and Hamid Mossadegh. *Comparative Literature Publication*. 1 (1), 88-107. (In Persian).
- Yousefi. S. (2006). Study and Analysis of Simin Behbahanis Ghazals. Masters Thesis, Islamic Azad University Qaimshahr Branch. (In Persian).

مقارنة بين الصور الرومانسي لنزار قباني و سيمين بهبهاني باستخدام سمات الأطفال و أمزجتهم

وحيد سبزيانپور^١ | عبدالرضا نادريفر^٢ | الهام رضايي^٣

١. الكاتب المسؤول، أستاذ في قسم اللغة العربية و آدابها، كلية الآداب و العلوم الإنسانية، جامعة رازي، کرمانشاه، ايران. العنوان الإلكتروني: v.sabzianpour@razi.ac.ir
٢. أستاذ مساعد في قسم اللغة الفارسية و آدابها، كلية الآداب و العلوم الإنسانية، جامعة رازي، کرمانشاه، ايران. العنوان الإلكتروني: a.Naderifar@razi.ac.ir
٣. الماجستير في فرع اللغة العربية و آدابها، كلية الآداب و العلوم الإنسانية، جامعة رازي، کرمانشاه، ايران. العنوان الإلكتروني: rezaei.el@stu.razi.ac.ir

الملخص

معلومات المقال

نزار قباني و سيمين بهبهاني شاعران مشهوران و أتيقان في الأدب العربي و الفارسي. و قد استخدم هذان الشعاران البارزان أحوال الأطفال و صفاتهم كأداة للتعبير عن مشاعرهم و عواطفهم بسبب ميلهم نحو الأسلوب الرومانسي. و يعتبر نزار أن الطفولة هي مفتاح شخصيته و حياته الأدبية، و يعبر في قصائده عن أفراس الطفولة و تجاربها الحلوة، و لا يرى نفسه أبداً بمعزل عن حالات الطفولة. لكن سيمين عاشت طفولة مريرة و تنعكس هذه المرارة في قصائدها. و رغم أن ذكريات الطفولة لشاعرين أحدهما حلوة و الآخر مريرة، إلا أن كلاهما فنانون مبدعين بسمات الأطفال و أمزجتهم مثل حب اللعب، و حب الأم، و البراءة، و الجمال و الحنان، و الصدق و اليأس، و غيرها.. لقد استخدموا لتصويرهم الرومانسي. و قد بينا في هذا المقال أنه على الرغم من الاختلافات الكبيرة بين هذين الشاعرين من حيث الجنس و الجنسية، إلا أنهما نظراً للمشاعر الإنسانية المشتركة، فقد جعلوا من مزاج الأطفال و سماتهم وسيلة للتعبير عن مشاعرهم و عواطفهم الرومانسية.

نوع المقال: مقالة محكمة

الوصول: ١٤٤٠/٠٦/٢٧

التنقيح والمراجعة: ١٤٤٣/٠٧/٠٣

القبول: ١٤٤٣/٠٧/٢١

الكلمات الدلالية:

الصور الرومانسي،
الطفل و الطفولة،
نزار قباني،
سيمين بهبهاني.

الإحالة: سبزيانپور، وحيد؛ نادريفر، عبدالرضا؛ رضايي، الهام (١٤٤٦). مقارنة بين الصور الرومانسي لنزار قباني و سيمين بهبهاني باستخدام سمات الأطفال و أمزجتهم. بحوث في الأدب المقارن، ١٤ (٢)، ٤٩-٧٤.

© الكتاب.

النشر: جامعة رازي

DOI: 10.22126/JCCL.2021.3778.1924